

**ВИКОРИСТАННЯ ПОГЛЯДІВ ІВАНА ОГІЄНКА НА ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАРОДНОГО
ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

У статті розглядаються шляхи використання народного декоративно-ужиткового мистецтва у змістовому і операційному компонентах професійної підготовки вчителя початкових класів у контексті творчої спадщини І. Огієнка.

Сучасники називали його людиною енциклопедичних знань, праці й обов'язку. Іван Огієнко (митрополит Іларіон) глибоко знав мови, вітчизняну та всесвітню історію, етнографію, фольклор, наукову, теологічну, художню літературу, значної уваги у творчому спадку надавав декоративно-ужитковому мистецтву. Зокрема, у своїй монографії "Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу" він пише: "... Пишна природа чарівного краю сама нахилає мешканців до замилювання у всякім мистецтві. І ми бачимо орнамент на кожному кроці життя селянського: малюнки криють сволоки й комини, містяться над дверима та вікнами, по стінах хат, оздоблюють дерев'яний посуд, широко розкинулись по скринях, мисниках, на річах свіцьких і церковних. Вироби з скла та глини, плетіння, ткацтво, різьба на дереві, наші всім відомі писанки, наші вишивки, що оздоблюють все: сорочки, очіпки, каптурі, хустки, рушники, фартухи, навіть задки на чоботях, наші плахти та килими, – все це свідчить про талановитий народ, що і тут утворив оригінальну культуру..." [1: 10-11].

Для того, щоб народна творчість гармонійно увійшла у шкільне життя, необхідно приділяти достатньо уваги народному мистецтву в процесі професійної підготовки учителів, і зокрема педагогів, які працюють з молодшими школярами. Перш за все, варто поглибити знання вчителів про декоративно-ужиткове мистецтво, роблячи акцент на семантиці народних орнаментів, яка властива всім художнім творам.

Підхід до вивчення народної мистецької спадщини, на нашу думку, має бути побудованим за принципом концентричних кіл, в центрі яких знаходиться чітко визначений вид народної творчості. Подальше радіальне просування відбувається в ході ідентифікації подібних і відмінних ознак в інших видах ремесел. Так, у нашому дослідженні базисним елементом є українська народна вишивка, після детального вивчення якої відбувається ознайомлення з витинанкою, керамікою, килимарством, писанкарством, різьбярством тощо. Уведення нового виду народного мистецтва передбачає розширення художньо-естетичного світогляду студентів і формування елементарних виконавських технік.

Безперечно, майбутнім учителям початкових класів під час навчання у вищих педагогічних закладах повинна даватися ґрунтовна підготовка з декоративно-ужиткового мистецтва. Вони мають бути готовими до використання декоративно-ужиткового мистецтва у навчально-виховному процесі – володіти методикою і практичними навичками. Перший напрямок підготовки включає розуміння педагогічного потенціалу народного мистецтва, розуміння його символічно-образної мови, конкретизацію педагогічних умов, доцільності його використання у навчально-виховному процесі, другий напрямок – це володіння технологією вишивки.

Виходячи з цього, ми вважаємо, що майбутні вчителі початкових класів повинні знати: теоретичні засади української народної вишивки, що передбачає ознайомлення з історією та розвитком народного промислу ручної вишивки, з особливостями використання різних технік вишивки в різних регіонах України, семантикою – символічно-знаковою мовою візерунків для оздоблення одягу та інтер'єру; види початкових швів, послідовність виконання та їх застосування; методи та прийоми вишивання нескладних узорів та малюнків різними техніками ручної вишивки; основи матеріалознавства; класифікацію та крій народного костюму; основи малюнку та живопису; основи економічних знань; технологічну документацію, державні стандарти тощо.

Майбутні вчителі початкових класів повинні володіти такими технологічними вміннями: "читати" візерунок української народної вишивки, складати композицію орнаменту для певного виробу, розробляти візерунки для вишивок різного призначення, збільшувати, зменшувати візерунки, переносити їх на тканину, добирати тканину, шви для вишивання виробу, згідно з призначенням, нитки за товщиною і кольором; володіти різними групами технік вишивки; оздоблювати вироби техніками різних груп на тканинах різного переплетення; кроїти та шити народний одяг; дотримувати вимог безпечної праці.

Безперечно, гармонізувати і гуманізувати пізнавальну діяльність школярів дають можливість інтегровані вміння вчителя (поєднувати теоретичні знання про вишивку й навички виконання технік швів у процесі навчання школярів різних дисциплін: художня праця, образотворче мистецтво, музика, рідна мова, математика, природознавство).

Значну увагу приділяв Іван Огієнко видавництву підручників, методичних посібників, розрахованих на всі верстви населення. На жаль, і в наш час такі підручники виходять невеликим накладом, і серед них варто відзначити видання Радкевич В.О., Пащенко Г.М. "Технологія вишивки" [2]. У підручнику за ред. академіка АПН України, доктора педагогічних наук, професора Н.Г. Ничкало, розрахованому на учнів професійних навчально-виховних закладів, педагогічних училищ, коледжів та позашкільних установ, подано теоретичний матеріал з технології ручної і машинної вишивки, композиції, технічного малюнка, крою та розташування вишивки на виробах; технологією остаточної обробки та догляду за вишитими виробами. Наведені кольорові фрагменти узорів старовинної та сучасної вишивки різних регіонів України.

Теорії і практиці виховання молоді на національно-культурних традиціях українського народу присвячений навчально-методичний посібник "Український рушник: засіб національного виховання і витвір декоративно-ужиткового мистецтва" [3]. У ньому висвітлені актуальні проблеми формування особистості, зокрема розглядається полтавський вишитий рушник як засіб естетичного, трудового, морального виховання.

На жаль, відсутні посібники для вчителів загальноосвітніх шкіл, в яких увага акцентувалася б не тільки на технологіях, а і на питаннях семантики, сприймання, доцільності використання тих або інших видів народного мистецтва, а також методичні аспекти його використання при викладанні різноманітних шкільних дисциплін. Отже, важливим завданням сьогодення є розробка і видавництво підручників з народного мистецтва для вищих і загальноосвітніх навчальних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. – К.: Абрис. – 1991. – 172 с.
2. Радкевич В.О., Пашенко Г.М. Технологія вишивки: Підручник/ за ред. Н.Г.Ничкало. – К.: Вища шк., 1997. – 303 с.
3. Бойко А.М., Титаренко В.П. Український рушник: засіб національного виховання і витвір народного декоративно-ужиткового мистецтва (на прикладі полтавського вишиваного рушника): Навчально-методичний посібник. – Полтава: Верстка, 1998. – 72 с.

Матеріал надійшов до редакції 26.11.2001 р.

Резниченко З.В. Использование взглядов Ивана Огиенко на педагогический потенциал народного декоративно-прикладного искусства в профессиональной подготовке учителя начальных классов.

В статье рассматриваются пути использования народного декоративно-прикладного искусства в содержательном и операционном компонентах профессиональной подготовки учителя начальных классов в контексте творческого наследия И. Огиенко.

Reznichenko Z.V. Accounting Ivan Ogiyenko's views on pedagogical potential of folk decorative – applied art in professional of primary school teachers.

The ways of using folk decorative – applied art in content and operational components of professional training of primary school teachers are presented in the context of Ivan Ogiyenko's heritage.